

مصوبه یکصدمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۶/۳

بِسْمِ تَعَالَى

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال

تدوین استاندارد ملی بذر ریحان

تدوین استاندارد ملی بذر ریحان (تاریخ تدوین: ۱۳۹۸/۶/۳)
تأیید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیئت امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصدمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۶/۳

مقدمه:

اهمیت گیاه یا محصول:

گیاه ریحان (*Ocimum basilicum* L.) یکی از سبزیجات تیره نعناع است که منشأ آن هند، ایران و افغانستان گزارش شده است. هم برگ‌ها و هم بذر ریحان دارای مصارف طبی می باشند. ریحان با توجه به خواص و مصارف فراوانش در مناطق زیادی در دنیا از جمله ایران کشت می شود. گیاهی یکساله و علفی است که از نظر مورفولوژی و ترکیبات ثانویه و مخصوصاً اساس تنوع زیادی دارد. ریحان از دیرباز به عنوان یک گیاه دارویی در درمان بسیاری از بیماریها مورد توجه بوده است و با بررسی‌های انجام شده، اساس این گیاه و مخصوصاً ترکیبات فنیل پروپانوئیدی به عنوان ترکیبات اصلی دارویی شناخته شده‌اند.

اهداف مورد نظر:

تدوین استانداردهای مزرعه‌ای و آزمایشگاهی بذر ریحان.

ضرورت تدوین/بازنگری استاندارد:

با توجه به گسترش و توسعه تولید بذر سبزیجات برگی مانند جعفری، ریحان، شنبلیله، شوید و ... در سال‌های اخیر و از سوی دیگر عدم وجود استاندارد مدون ملی تولید بذر این محصولات از جمله ریحان در کشور، مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال برنامه گواهی محدود را برای کنترل و گواهی بذر سبزیجات برگی از جمله ریحان تهیه و به مرحله اجرا درآورده است. یقیناً یکی از ضروریات اولیه اجرای برنامه کنترل کیفی تولید بذر ریحان در کشور، وجود استاندارد ملی مدون است، از این رو به منظور فراهم نمودن امکان انجام وظایف قانونی مؤسسه به بهترین شکل ممکن، تدوین استاندارد بذر ریحان در دستور کار قرار گرفته است.

تدوین استاندارد ملی بذر ریحان (تاریخ تدوین: ۱۳۹۸/۶/۳)

تأیید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دبیر هیئت امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصدمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۶/۳

طبقات بذری:

طبقه بذری پیش پایه (Pre-basic):

بذر پیش پایه، به بذر حاصل از طبقه بذری پرورش ۲ گفته می شود. این بذر، هسته اولیه تولید بذر برای طبقه مادری بوده و استانداردهای مزرعه‌ای و آزمایشگاهی که برای بذور این طبقه اعمال می شود نسبت به طبقات بذری پایین تر (طبقات پایه و گواهی شده) سختگیرانه تر است.

طبقه بذری پایه (Basic):

طبقه بذری حاصل از کشت بذر پیش پایه است که برای تولید بذر گواهی شده به کار می رود. استانداردهای مزرعه‌ای و آزمایشگاهی که برای بذور این طبقه اعمال می شود نسبت به طبقه بذری پایین تر (طبقه گواهی شده) سختگیرانه تر است.

طبقه بذری گواهی شده:

بذر حاصل از کشت طبقه بذری پایه است که برای تولید محصول تجاری در اختیار کشاورزان قرار داده می شود. این طبقه به عنوان محصول نهایی برنامه گواهی بذر در نظر گرفته می شود.

تدوین استاندارد ملی بذر ریحان (تاریخ تدوین: ۱۳۹۸/۶/۳)

تأیید دبیر خانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دکتر هیات امنای سازمان

تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصدمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۶/۳

تعاریف:

تناوب: به ترتیب خاص کاشت محصولات و نیز آپش در یک قطعه زمین زراعی گفته می‌شود.

ایزولاسیون: فاصله مزرعه تولید بذر از سایر مزارع و یا گونه‌های گیاهی که امکان تلاقی و بروز اختلاط ژنتیکی و با امکان انتقال بیماری مشترک را سبب شود (جهت حفظ خلوص ژنتیکی و حفظ سلامت بذر).

بذر خالص: بذرهای یک گونه مشخص در نمونه مورد آزمون که بیشترین حجم میزان بذری را به خود اختصاص داده و شامل تمام ارقام زراعی آن گونه می‌باشد. بذر خالص علاوه بر بذور سالم و رسیده، شامل بذرهای ریز، لاغر، نارس، چروکیده و جوانه‌زده نیز می‌باشد. همچنین قطعات شکسته بذر که بزرگتر از نصف اندازه بذر اصلی باشند نیز جزو بذر خالص محسوب می‌گردند.

درصد جوانه‌زنی: به درصد بذر جوانه‌زده در نمونه مورد تجزیه گفته می‌شود که تحت شرایط مشخص و کنترل شده آزمایشگاهی و پس از طی زمان معین جوانه زده است. این کمیت معرف قابلیت بذر در ایجاد گیاه عادی تحت شرایط مناسب محیط خاک می‌باشد.

تدوین استاندارد ملی بذر ریحان (تاریخ تدوین: ۱۳۹۸/۶/۳)
تأیید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیات امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصدمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۶/۳

جدول ۱- استاندارد مزرعه تولید بذر ریحان

طبقات بذری			استانداردهای مزرعه		
گواهی شده (Certified)	پایه (Basic)	پیش پایه (Prebasic)			
۱	۱	۲	تناوب (حداقل سال)		
۲۰۰	۶۰۰	۱۰۰۰	ایزولاسیون (حداقل متر) *		
۲/۱۰۰	۱/۱۰۰	۰	سایر ارقا و خارج از تیپ (حداکثر تعداد بوته)		
۲/۱۰۰	۱/۱۰۰	۰	سایر محصولات (حداکثر تعداد بوته)		
۲/۱۰۰	۱/۱۰۰	۰	علف های هرز**		
۲/۱۰۰۰	۱/۱۰۰۰	۰	<i>Fusarium oxysporum</i> <i>Alternaria spp.</i>	قارچ ها	بیماری های بلرزاد (حداکثر تعداد بوته)
-	-	-	-	پروکاریوت ها	
-	-	-	-	ویروس ها	

* فاصله ایزولاسیون مورد نظر از مزارع غیر بذری و مزارع سایر ارقام می باشد.

** توصیه فنی پاک بودن مزرعه از علف هرز سس می باشد.

مزارع بذری در کلیه طبقات باید عاری از آفات و بیماری های قرنطینه ای باشد (استناد به سازمان حفظ نباتات).

تدوین استاندارد ملی بذر ریحان (تاریخ تدوین: ۱۳۹۸/۶/۳)

تأیید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیأت امنای سازمان

تحقیقات و آموزش کشاورزی

مصوبه یکصدمین جلسه کمیسیون دائمی هیئت امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۶/۳

۲- استاندارد آزمایشگاهی بذر ریحان

گواهی شده (Certified)	پایه (Basic)	پیش پایه (Prebasic)	
۹۶	۹۷	۹۸	حداقل بذر خالص (درصد)
۴	۳	۲	حداکثر مواد جامد (درصد)
۵	۳	۱	حداکثر بذر سایر محصولات در نمونه کاری (تعداد در ۴۰ گرم)
۴۰	۱۰	۱	حداکثر بذر علف های هرز در نمونه کاری (تعداد در ۴۰ گرم)
۷۰	۷۰	۷۰	حداقل درصد جوانه زنی استاندارد
۹	۹	۹	حداکثر درصد رطوبت
-	-	-	بیماری های بذر زاد

* تعداد بذر علف هرز سسی در نمونه کاری باید صفر باشد.

تدوین استاندارد ملی بذر ریحان (تاریخ تدوین: ۱۳۹۸/۶/۳)
تأیید دبیرخانه هیئت ممیزه و هیئت های امنای
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر هیئت امنای سازمان
تحقیقات و آموزش کشاورزان